

<https://doi.org/10.15407/rksu.39.180>
УДК 930.25:332.21(477.83)"1397"(045)

Тимур Горбач, кандидат історичних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу джерелознавства
Інституту рукопису, Національна бібліотека України
імені В.І. Вернадського (Київ, Україна)
ORCID: 0000-0002-2769-5768
E-mail: tymur.horbach@gmail.com

НЕОПУБЛІКОВАНИЙ ДОКУМЕНТ ЯНА З ТАРНОВА ВІД 1397 РОКУ ПРО РОЗМЕЖУВАННЯ КОРОЛІВСЬКИХ І ШЛЯХЕТСЬКИХ ВОЛОДІНЬ У МЕЖИРІЧЧІ КАМ'ЯНКИ ТА БУГУ

Мета роботи. Увести до наукового обігу не публікований раніше документ 1397 р. про розмежування королівських і шляхетських маєтностей, розташованих на теренах Львівської волості в межиріччі Кам'янки та Бугу. Розглянути процес межового судочинства, встановити його учасників та визначити локації, що підлягали розмежуванню. **Методологія.** Застосовано методи для вивчення дипломатичних пам'яток, а саме: палеографічний, текстологічний, дескриптивний, хронологічний. Для ідентифікації окресленого у джерелі кола осіб використано біографічний метод. Спробу локалізації топонімів здійснено за допомогою історико-географічного методу дослідження. **Наукова новизна.** Опубліковано новий документ з історії земельних відносин на Русі наприкінці XIV ст., що описує процедуру розмежування королівських і шляхетських володінь. Джерело подає найбільш ранні згадки про місто Кам'янку та село Батятичі, а також містить відомості про витоки села Дернів. **Висновки.** У 1397 р. у селі Батятичі староста Руської землі Ян з Тарнова видав документ про врегулювання територіальної суперечки між Станіславом Печихвостським та королівським селом Батятичі, принагідно розмежувавши володіння Осташка

Цитування: Горбач Т. Неопублікований документ Яна з Тарнова від 1397 року про розмежування королівських і шляхетських володінь у межиріччі Кам'янки та Бугу. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2025. № 4 (39). С. 180—193. <https://doi.org/10.15407/rksu.39.180>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Давидовського та Миколая Кінського. Публікація документа закладає перспективи для подальших досліджень історії пізньосередньовічного соціуму Руської землі, дозволяючи простежити на своєму прикладі обриси шляхетського землеволодіння, причини виникнення межових конфліктів та способи їх вирішення, залучення непривілейованих суспільних верств до участі в судових процесах. Уміщені в документі згадки про топонімічні об'єкти та просторові орієнтири суттєво збагачують наші знання про історичну географію північно-східної частини Львівської волості на схилку XIV ст.

Ключові слова: Ян з Тарнова, документ, межове судочинство, Батятичі, Печихвости, Кам'янка, шляхта, землеволодіння.

Актуальність теми дослідження. Виявлення та уведення до наукового обігу нових джерел має першорядне значення для невпинного поступу історичних досліджень. Невідомі раніше тексти розширюють горизонти знань, відкриваючи нові можливості для пізнання подій та явищ минулого.

Документ Яна з Тарнова слугує цінним джерелом для дослідження історії земельних відносин на Русі наприкінці XIV ст. У ньому містяться важливі відомості про механізм розв'язання територіальних суперечок, що виникали між руською шляхтою та королівськими урядниками, а також наведено докладний опис процесу розмежування панських землеволодінь.

Аналіз досліджень і публікацій. Текст документа уписано до книги Жидачівського гродського суду під датою: 9 лютого 1697 р. [6, с. 772—773]. У коментарі до обляти канцелярист зазначив, що представлений документ був писаний на пергамені грецькою мовою (*graeco idiomate scripta*), під якою, безперечно, слід розуміти мову руську. Однак до гродської книги його вписали вже у транслітерованій (латинською графікою) формі.

Одночасно з граничним актом 1397 р. до жидачівської гродської книги було облятовано широкий комплекс документів із другої половини XIV — XVI ст., що містять відомості про земельні відносини в межиріччі Кам'янки та Бугу [6, с. 759—776]. Деякі з них вже раніше публікувалися дослідниками: спочатку Кароль Малечинський, а пізніше Ірена Сулковська-Курась разом зі Станіславом Курасем видали привілей Казимира III для Григорія Тимстича (Григора Тимошевича) з 1352 р. (під датою 1362 р.) про надання йому чотирьох сіл поблизу річки Буг у Львівській волості [18, № 1, s. 150—152; 33, № 2534]; Броніслав Фалінський опублікував документ 1448 р. про розмежування королівського міста Кам'янка і сіл Горпин та Монастир, що належали Станіславу Давидовському. Щоправда, підставою для видання послугувала інша копія цього документа [12, s. 15—16].

Що ж стосується документа Яна Тарновського, то його текст до цього часу ще жодного разу не публікувався, залишаючись невідомим науковому загалові.

Мета роботи. Ознайомити наукову спільноту зі змістом невідомого раніше документа руського старости Яна з Тарнова від 1397 р. про розмежу-

вання королівських і шляхетських маєтностей у Львівській волості. Розглянути процес межового судочинства, установити його учасників та визначити локації, що стали об'єктом розмежування.

Виклад основного матеріалу. У другій половині XIV ст. у підвладній Польському королівству Руській землі територіальні суперечки між землевласниками були звичним явищем. До запровадження на Русі польського права (1434) і створення підкоморських судів розв'язання таких суперечок було прерогативою старост (спочатку генерального, а пізніше також і місцевих), у чиїх руках зосереджувалася значна судова влада. За наказом короля старости проводили розмежування землеволодінь і видавали грамоти на границі. Протягом 1387—1393; 1394—1404 рр. уряд старости Руської землі обіймав Ян з Тарнова. Дотепер було відомо про чотири розмежувальні акти, видані від його імені [30, № 1497; 3, № 5, 7; 16, № 61]. Нещодавно у фондах Центрального державного історичного архіву України у Львові (далі — ЦДІАЛ України) мені пощастило виявити ще один документ, датований 1397 р., згідно з яким Ян з Тарнова розв'язав земельну суперечку між селом Печихвости та королівським селом Батятичі, а також розмежував володіння Станіслава Давидовського та Миколая Кінського.

За дипломатичною класифікацією документ Яна з Тарнова можна віднести до урядових, оскільки розв'язання порушеної у ньому справи належало до його службових обов'язків, як руського старости, і відбувалося за наказом короля.

Формуляр документа за своєю структурою та будовою клаузул нагадує інші розмежувальні акти, що видавалися канцелярією Яна Тарновського. Вступний протокол позбавлений інвокації і представлений лише інтитуляцією. Власне зміст, як це часто буває в руських грамотах, не має аренги і включає промульгацію, нарацію, диспозицію та короборацію. Необхідно відзначити, що документ містить ухвали одразу по двох пов'язаних між собою справах: 1) земельній суперечці Станіслава Печихвостського із селом Батятичі та львівським воєводою Мациною; 2) розмежуванню володінь Станіслава Давидовського та Миколая Кінського (Книського). Через це нарація та диспозиція умовно складаються з двох частин. Скріплений документ був старостинською печаткою. Заклучна частина формуляра (есхатокोल) складається з дати та переліку свідків. Кожен з них є достовірною особою і відповідає своєму часові.

Схема будови формуляра документа

Вступний протокол:

1. Інтитуляція

Власне зміст:

1. Промульгація
2. Нарація I

3. Нарація II (початок)

4. Диспозиція I

Нарація II (кінець)

5. Диспозиція II

6. Короборація

Закінчення:

1. Датація

2. Тестація

Клаузула датації документа — неповна. У ній зазначено місце, де складався документ, а також рік і день тижня, коли це відбулося (*A dan lyst w nedelu w Batiatyczacs pod lity Rozdestwa Chrystowa tysiacza lit trysta lit dewietdesiat lit y sedmoho lita*), проте не вказано, якого саме місяця і числа. Важко встановити, чи їхня відсутність зумовлена неухважністю особи, що писала оригінал, чи, можливо, копіїста, який переписував документ до гродської книги. Можна припустити, що Станіслав Печихвостський та Осташко Давидовський клопотали перед королем щодо вирішення своєї справи, скориставшись його приїздом на Русь. Згідно з королівським ітінерарієм, Владислав II перебував на Русі приблизно з кінця вересня й до кінця першої декади листопада 1397 р. (16 вересня — Краків; 29 вересня — 1 жовтня — Львів; 2 жовтня — Глиняни; 8 листопада — Любачів; 27—29 листопада — Сандомир) [13, s. 49—50]. У такому разі процес розмежування шляхетських і королівських володінь міг відбутися протягом останніх трьох місяців 1397 р.

Послідовний аналіз змісту документа дозволяє відтворити перебіг процесу судочинства, а також тих подій, які йому передували. Отже, в документі зазначено, що до руського старости Яна з Тарнова прийшли Станіслав Печихвостський та Осташко Давидовський й пред'явили королівський лист, що був виданий у відповідь на висунуту ними скаргу проти королівського села Батятичі (*Batiatynsi korolowyi*) та львівського воєводи Мацини *uze sadiat czloweka Dorna na Piaczychwostkoy zemly*; угледівши королівський наказ, староста в супроводі місцевих земельних виїхав до того місця, де воєвода поселив Дерна; далі розпочався процес межового судочинства із залученням старців, які під присягою посвідчили, що земля, де оселився Дерна, і розташований на ній став належать до Печихвостів; вислухавши зізнання старців, Ян з Тарнова зігнав Дерна з Печихвостської землі; тоді ж старці, на прохання Осташка Давидовського та Миколая Кінського, «визнали» межі і їхніх володінь; на підставі цих свідчень староста видав лист *tut zemlanom na ich hranyci*.

Перейдімо тепер до розгляду вміщених у документі судових справ, їхніх учасників, а також географічних об'єктів, пов'язаних із процесом розмежування.

Перша справа стосувалася територіальної суперечки Станіслава з Печихвостів із селом Батятичі, яке було власністю короля, та львівським воєводою Мациною, які поселили чоловіка Дерна на Печихвостській землі.

Про Станіслава з Печихвостів збереглося обмаль відомостей, судячи з імені він був поляком¹. У відомих на сьогодні джерелах (поза нашим документом) Станіслав з'являється лише раз — як один зі свідків документа, виданого 2 січня 1405 р., в якому галицький офіціал і ректор костелу Св. Духа у Львові Яків надав віцесолтисові села Пруси Станіславу та його законним спадкоємцям право на користування церковними угіддями з відтермінованим обов'язком сплати чиншу [24, s. № 2]. Печихвости як село, розташоване *na Podgorzu we lwowskim powiecie*, уперше згадується в 1376 р., коли Володислав Опольський надав його за вірну службу Маліанові Шамовичу [16, № 18]. На думку Януша Шишки, Маліан був вірменином [23, s. 101]. Якщо прийняти цю версію, то годі дошукуватися його кривного зав'язку зі Станіславом з Печихвостів. У селі, ймовірно, існувала православна церква, оскільки один зі старців, яких Ян з Тарнова запросив для посвідчення границь, був піп з Печихвостів.

Село Батятичі, що лежить на захід від міста Кам'янки, як уже було сказано, входило до складу руського домену короля. Донедавна найраніша звітка про нього належала до 1406 р., відколи це село почало значитись у книзі рахунків міста Львова [17, s. 18].

Ким саме був чоловік Дерна, достеменно невідомо. Нагадуванням про нього може слугувати сучасне село ДERNІВ. Оскільки скарга Станіслава Печихвостського і Осташка Давидовського була висунута проти королівського села та львівського воєводи, до обов'язків якого входила опіка над маєтностями короля у Львівській волості, можна припустити, що Дерна належав до *hominum regalium* і походив з Батятичів. Землю, на якій Мацина посадив Дерна, воєвода, вочевидь, уважав батятицькою, а отже — королівською, однак зізнання старців показали, що: *hde sie Dern selyt, to Piaczychwosty u staw Piaczychwostki*. Цих свідчень було достатньо, аби Ян з Тарнова ухвалив рішення зігнати Дерна зі спірної землі.

У документі зазначено, що співучасником Станіслава Печихвостського в поданні скарги до короля був Осташко Давидовський, син руського боярина Григора Тимошевича, майбутній староста самбірський (1422) і суддя львівський (1429—1442; з 1435 р. — земський львівський) [28, s. 24; 16, № 175]. Не до кінця зрозуміло, що саме спонукало пана з Давидова долучитися до цієї справи. Вочевидь розв'язання граничної суперечки між Печихвостами та Батятичами відповідало інтересам Осташка, оскільки його володіння безпосередньо примикали до спірних територій. Але можна

¹ Ім'я Станіслав хоча й мало руське походження, проте великої популярності набуло саме в Польщі.

також припустити, що їхній спільний зі Станіславом Печихвостським виступ проти львівського воєводи був виявом шляхетського корпоративного спротиву неправомірним діям королівського урядника.

Виразніше документ передає зацікавленість Осташка у вирішенні другої справи — щодо розмежування його маєтностей з володіннями Миколая Кінського: *A pan Ostaszko Dawidowski y z panom Mikolaiem Knyskim pytały tych ze starcow: takze wyznayte meze namy od Kamianki y od Manastyra od Horpina, yieny rekły, choczem roznaty prawdu*. Села Горпин та нині неіснуючий Монастир були частиною маєткового комплексу, який Осташко успадкував від свого батька [33, № 2534].

Значно складнішою виглядає справа з Миколаєм Кінським, про якого мені не вдалося знайти жодних певних відомостей. У межиріччі Кам'янки та Бугу, як і на прилеглих до них територіях, немає поселень, чиї назви нагадували б його відтопонімне означення. Так само й серед відомих представників місцевої знаті не виявилось нікого, хто б називався *Kinski*. Тож залишається лише здогадуватися, хто саме стоїть за цим іменем. Співзвучну антропонімну формулу мав *Nicolao Kiski*, занотований у тестаційній частині документа Яна з Тарнова, виданого 26 квітня 1390 р. у Львові, яким руський староста затвердив угоду про продаж белзьким війтом Любенком розташованого у Львівській волості села Козельники міщанинові зі Львова Тимку [16, № 36]. Окрім цього, в останньому десятилітті XIV ст. жив Миколай з Київ (Київський), чиє ім'я у джерелах зринає щонайменше двічі. Спершу — як *Nicolao de Kyе* серед свідків документа, виданого 29 грудня 1388 р. у Белзі, у справі про розв'язання суперечки між Анною, донькою Зейдла Спицимира, зі Львова та Ядвігою, дружиною Стефана, званого Хмель, з Дрогошева щодо права власності на частину села Запитів [29, № 1082]. Вдруге — під іменем *Nicolao Kygski*, як свідок складеного 16 листопада 1400 р. у Львові документа про обмін маєтностями між Сасином та його дружиною Анною із Запитова, з одного боку, та Малгожатою, вдовою Пашка з Яричева, — з іншого [16, № 65]. Отже, можна припустити, що під Миколаєм Кінським могли критися Миколай Киський або Миколай Київський. При цьому обидва, з великою ймовірністю, є однією й тією ж особою.

Зі змісту документа також важко зрозуміти, які саме володіння Миколая Кінського підлягали розмежуванню, чи був він власником Кам'янки? Якщо так, то не відомо відколи і на якому праві він володів нею. У джерелі також не сказано, який статус на той час мала Кам'янка — була вона містом чи селом. За припущенням Я. Шишки, Кам'янку, як місто, локував король Владислав II Ягайло, який на початку XV ст., ймовірно, надав її у спадкове володіння львівському старості Флоріану з Коритниці [23, s. 145—146]. Проте до виявлення нашого документа достовірна (оперта на джерела) історія Кам'янки починалася лише з 1406 р., коли поселення *Сатонса* (без уточнення його статусу) вперше зафіксоване в рахункових записах міста

Львова [17, s. 18]. У 1428 р. володарем Кам'янки був Флоріан з Коритниці (на той час каштелян віслицький), який відступив її королеві в обмін на два села в Ленчицькій землі [32, № 2028]. У тексті цієї угоди Кам'янка вперше названа містом.

Повертаючись до граничного акта 1397 р., слід зауважити, що хоча він не містить детальної інформації про Кам'янку, наявні у ньому відомості наштовхують на кілька спостережень: 1) серед людей, обраних Яном з Тарнова для складання зізнань, був піп з Кам'янки, що вказує на існування там православної церкви; 2) попри те, що в документі нічого не сказано про статус Кам'янки (місто / село), певним індикатором розміру цього поселення може слугувати кількість запрошених для надання свідчень старців: троє з Батятичів і лише по одному з Кам'янки та Печихвостів.

Не всі з перелічених у документі топонімічних об'єктів піддаються локалізації. До таких, зокрема, належать топоніми / мікротопоніми *Topor* та *Pereslizino*(?). Перший з них співзвучний із селом Топорів, проте значна його віддаленість від річки Кам'янки (понад 30 км на схід), над якою, за словами старців, лежав *Topor*, змушує відкинути версію про їхню ймовірну тотожність. Іншим загадковим мікротопонімом є *Łozky*. Але тут на допомогу приходять документ 1448 р., за яким Миколай Давидовський з Горпина відступив Георгію Струмилу частину берега річки Кам'янки, включаючи *duos littos piscinis vulgarum dwie Łozyska stawnych* [6, с. 764]. Із цього зрозуміло, що йдеться про ставки. Однак їх локалізація викликає труднощі. Ще один став, під назвою *Sirkowy*, примикав до одного з відтинків берега Кам'янки, який у документі названий «батятицьким». Описуючи границю між шляхетськими маєтностями, старці зауважили, що в одному місці вона пролягала через «Дизаровський ліс», до якого прилягала діброва. Десь під цим же лісом також розміщувалося «Захарине дворище».

Наукова новизна. Уперше опубліковано текст невідомого граничного акта руського старости Яна Тарновського від 1397 р. Розглянуто та прокоментовано зміст документа, що докладно описує справу про розмежування королівських і шляхетських маєтностей у межиріччі Кам'янки та Бугу. Здійснено спробу ідентифікації головних учасників процесу та локалізації топонімічних об'єктів, що підлягали делімітації. Деякі з поселень, як-от місто Кам'янка та село Батятичі, завдячують документу найранішими на сьогодні згадками про своє існування.

Висновки. У книгах Жидачівського гродського суду міститься текст документа руського старости Яна з Тарнова, виданого 1397 р. в Батятичах. Цим документом староста врегулював земельну суперечку Станіслава Печихвостського з королівським селом Батятичі, спричинену колонізаційною діяльністю львівського воєводи Мацини, а також визначив межі володінь Осташка Давидовського та Миколая Кінського. Наведені у джерелі відомості мають важливе значення для дослідження практики розв'язання те-

риторіальних конфліктів між шляхтою Руської землі та королівською адміністрацією наприкінці XIV ст. і є винятково цінними для реконструкції топонімічного ландшафту Львівської волості цього часу.

ДОКУМЕНТ

Археографічні засади публікації. У тексті документа впорядковано написання великих літер і знаків пунктуації; виправлено очевидні помилки копіїста; пропущені літери позначено квадратними дужками; літеру у відтворено зі збереженням її графічної атрибутики; лексичні пари у з, що у транслітерованій копії усюди написані роздільно, у відповідних місцях передано як прийменник уз, який: а) вказує на зв'язок або взаємодію між особами; б) виражає просторове відношення, вказуючи на місце, як вихідну точку дії; у примітках подано анотований перелік згаданих у документі осіб і топонімів.

1397 р. Батятичі.

Ян з Тарнова, воєвода сандомирський і староста руський, розсудивши земельну суперечку між Станіславом з Печихвостів та королівським селом Батятичі, зганяє з Печихвостської землі оселеного на ній львівським воєводою чоловіка на ім'я Дєрн, після чого розмежує володіння Осташка Давидовського та Миколая Кінського.

Оригінал: не відомий.

Копія: Центральний державний історичний архів України, м. Львів, ф. 7 (Жидачівський гродський суд), оп. 1, спр. 79, с. 772—773. Заголовок: Inter Pieczychwosty, Batiatycze, Manaster et Orpin granitierum oblata.

A^a sie ja pan Jan didycz z Tarnowa woiewoda sudomirski, starosta ruski¹ wyznawaiem to naszym listom nyny buduczym y potom, irze pryszedzsy^b przed nas pan Stanisław Piaczychwostski² yz panom Ostaszkom³ y z peresluhoiu ukazały korolow lyst, yze załowaly na Batiatyni⁴ korolowyi y na Macynu na lwowskoho woiewodu^{c5}, yze sadiat człowieka Derna⁶ na Piaczychwostkoy zemły. Tedy urziwszyesmy^d korolew lyst y przykazanie^e korolewo, y wychałyiesmy yz zemlany y stanulyiesmo podla Kamianki⁷, hde sia Dєrн selyt, y wybrałyiesmo yz Batiatycz try muzi: Juszka⁸, Adederku⁹, Achaeła¹⁰ yz Kamianki popa¹¹, a Worła yz Piaczychwost popa¹², y Tynia¹³, a kтым ludem pana Mychała Zelechowskoho, łowczoho korolowa¹⁴, y reklyiesmo: ne moltesia bez prysiahi, wyznayte po kowa przybihły panskii hranyci ku Batiatyczom. A pan Ostaszko Dawidowski yz panom Mikołaiem Knyskim¹⁵ pytały tych ze starcow: takze wyznayte meze namy od Kamianki¹⁶ y od Manastyra¹⁷, od Horpina¹⁸, wony^f rekły, choczem roznaty prawdu. Sohodyłysiaesmo, tako zrekły starcy: hde sie Dєrн selyt, to Piaczychwosty¹⁹ y staw Piaczychwostki. Kołyz to wyznały starcy, tohdy zohnałyesmy Dєrн yz toieiі zemli. A nisczy tako rekły starcy: a od toho dworysza, hde selyt sia Dєrн, dołow Kamionkoіu bereh batiatynski do Sirkowa stawka, od Topora hori Kamionkoіu, to Pereslizino^g, do[ło]w^h Kamionkoіu od Topora po puł riki pana Ostaszkowa Dawidowskohoⁱ, po Kamianeckuiи hranyciu, w poł lisa Dizarowskoho k Manastyru y ku Horpinu, a wyszedzsy yz lisa [c. 773] poperek dubrawy, mezy Łozky ku Buhowy, po wyz Zacharyina dworzysza, a Zacharyino dworzysze dołow Bukom ku Kamianci, a hori Bukom lis, y dubrawa, y syноziety, to k Manastyrowy, a po Bukowy łowyty wolno Ostaszkowym ludem pospołu yz Kinskocho

ludmi, a za Bukom łowysza zwirynaia pospołu y Dawydowskiemu i Kinskemu łowyty wolno. Tohdy rozsmotrywszyesmo podłuch ich wyznania, y dałyiesmo nasz lyst pod naszeiu peczatiu tym zemlanom na ich hranyci. A dan lyst w nedelu w Batiatyczacs' pod lity Rozdestwa Chrystowa tysiacza lit trysta lit dewietdesiat lit y sedmoho lita. A pry tom były swidki pan Jaszko z Milatycz²⁰, pan Paszko rytir z Jaryczowa²¹, pan Myczko Kułykowski²², pan Jusko^k Poluszycz²³, pan Kostko Szelwowycz²⁴, pan Oleszko Hrutkowycz²⁵, a ktomu dosyt dobrych było, im ze fezyt czesc y wira.

^a у рукоп. помилково Ја, виправлено згідно зі змістом; ^b слово виправлене копіїстом (після літери р витерта літера з), початково przyszedzsy рукоп.; ^c слово виправлене копіїстом, початково woiewodo рукоп.; ^d так в рукоп.; ^e так, як (b, початково przykazanie рукоп.); ^f слово виправлене копіїстом, початково у рукоп.; ^g слово виправлене копіїстом, прочитання непевне; ^h у слові, ймовірно, пропущені літери, прочитання непевне; ⁱ слово підкреслене; ^j так у рукоп.; ^k слово виправлене копіїстом, початково Јasko рукоп.

¹ Ян з Тарнова — староста радомський (1376—1378), каштелян сandomірський (1377—1385), маршалок Польського королівства (1379), воєвода сandomірський (1385—1401), староста Руської землі (1387—1393; 1394—1404), воєвода (1401—1406), каштелян (1406) і староста краківський (1406—1409) [26, s. 226; 25, s. 77; 27, s. 149].

² Станіслав Печихвостський (з Печихвостів) — див. основ. текст.

³ Осташко Давидовський (з Давидова) — див. основ. текст.

⁴ Батятичі — село у складі Кам'янка-Бузької міської громади Львівського р-ну Львівської обл.

⁵ Мацина — син Прандоти з Коніна, воєвода львівський, у деяких джерелах іменований бурграбієм нижнього замку (1394—1400) [18, s. 42 (прзр. 4), 54; 16, № 53, 63, 64].

⁶ Дерн — невстановлена особа, можливо походив з королівського села Батятичі, див. основ. текст.

⁷ Кам'янка — річка, ліва притока Західного Бугу.

⁸⁻¹³ Старці — місцеві мешканці, обрані руським старостою Яном з Тарнова для складання свідчень про перебіг границь.

¹⁴ Міхал Желеховський (з Желехова) — королівський ловчий (1397); відомий за джерелами протягом 1393—1417 рр.; походив із Сулковиць; 1393 р. отримав від короля Владислава II Ягайла Желехів із сусіднім монастирем у Підгорайській волості [2, № 8; 11, № 22; 4, № 33; 31, № 1816].

¹⁵ Миколай Кінський — можливо тотожний Миколаю з Київ, див. основ. текст.

¹⁶ Кам'янка — тепер місто Кам'янка-Бузька, адміністративний центр Кам'янка-Бузької міської громади Львівського р-ну Львівської обл.

¹⁷ Монастир — село, нині не існує.

¹⁸ Горпин — село у складі Жовтанецької сільської громади Львівського р-ну Львівської обл.

¹⁹ Печихвости — так само.

²⁰ Яшко Мазовианин (Мазовіта) з Милятичів та Яричева — відомий за джерелами протягом 1372—1412 рр.; 1372 р. отримав від князя Володислава Опольського на ленному праві села Милятичі та Яричів у Львівській волості [22, s. 266—267].

²¹ Пашко Мазовецький (Мазовианин) з Яричева — син Яшка з Милятичів та Яричева, опоясаний рицар? (на це може вказувати приставка «rytir»), відомий за джерелами протягом 1392—1447 рр.; 1392 р. за заслуги перед королем Владиславом II Ягайлом одержав від нього у винагороду одинацять сіл у Підгорайській, Львівській та Галицькій волостях [22, s. 267—268; пор.: 5, с. 640—641].

- ²² Мичко (Миколай) Куликовський (з Куликова) — відомий за джерелами протягом 1393—1411 рр.; 1408 р. брав участь у посольстві міста Львова до воєводи і господаря Молдавської землі Олександра з метою укладення торговельної угоди [16, № 45, 58, 59, 74, 77, 81, 82, 95; 7, № 10; 8, № 25—27; 4, № 33, 38; 9, № 19; 1, № 32; 2, № 14].
- ²³ Юско Полюшич — виступає у джерелах протягом 1388—1427 рр., найчастіше як свідок у старостинських та воєводських документах; у присяжних листах шляхти Львівської землі королю Владиславу II Ягайлу від 1427 р. означений «*de Poluchow*» [16, № 31, 51, 53; 14, s. 180; 19, № 1098].
- ²⁴ Костко Шельвович — виступає у джерелах протягом 1392—1399 рр. як свідок у старостинських, воєводських та єпископських документах [3, № 5; 16, № 50, 51, 53; 24, № 1].
- ²⁵ Олешко Грудкович — відомий за джерелами протягом 1388—1427 рр.; суддя львівський (1406—1427); у присяжних листах шляхти Львівської землі королю Владиславу II Ягайлу від 1427 р. означений «*de Czyszkowo*»; ймовірно, нащадок писаря Івана Грудковича, чи Ходка Грудковича, або споріднений з ними [16, № 31, 80, 102, 104, 121, 126, 142, 158; 15, № 1084; 4, № 8, 9, 38; 20, s. 72—73; 21, № 36; 10, № 33; 14, s. 179; 19, № 1065].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грамоти XV ст. / підготовка тексту, вступна стаття і коментарі В.М. Русанівського. Київ: Наук. думка, 1965. 163 с.
2. Грушевський М. Матеріали до історії суспільно-політичних і економічних відносин Західної України. Серія перша (ч. 1—80) (1361—1530) // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Львів, 1905. Т. 63. Кн. 1. С. V+1—46.
3. Купчинський О. Забуті та невідомі староукраїнські грамоти XIV — першої половини XV ст. // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Львів, 1997. Т. 233: Праці історико-філологічної секції. С. 333—359.
4. Розов В. Українські грамоти. Том перший: XIV в. і перша пол. XV в. Київ, 1928. [4], 176, 75, IX с.
5. Смерека Б. Нове джерело з історії Підгорайської волости // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Львів, 2021. Т. 274: Праці історико-філософської секції. С. 635—643.
6. Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 7. Оп. 1. Спр. 79. С. 758—776.
7. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. Lwów: W drukarni Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1868. T. 1. XXVII, 199 s.
8. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. Lwów: Główny Skład w Księgarni Seyfartha i Czajkowskiego, 1870. T. 2. VII, 285 s.
9. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. Lwów: Główny Skład w Księgarni Seyfartha i Czajkowskiego, 1873. T. 4. VI, 303 s.
10. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. Lwów: Główny Skład w Księgarni Seyfartha i Czajkowskiego, 1878. T. 7. VI, 325 s.
11. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. Lwów: Główny Skład w Księgarni Seyfartha i Czajkowskiego, 1880. T. 10. VI, 542 s.

12. Falinski B. Źródła dziejowe starostwa i parafii Kamionka Strumiłłowa. Kamionka Strumiłłowa: Nakł. Rady Powiatowej i Magistratu miasta Kamionki Strumiłłowej, 1928. T. 1. 147 s.
13. Gąsiorowski A. Itinerarium króla Władysława Jagiełły: 1386—1434. Wyd. 2, popr. i uzup. do druku przyg. A. Gąsiorowski i G. Rutkowska. Warszawa: Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN, 2015. 172 s. (Itineraria Jagiełłonów; t. 2).
14. Halecki O. Z Jana Zamoyskiego Inwentarza Archiwum Koronnego: materiały do dziejów Rusi i Litwy w XV wieku. Archiwum Komisji Historycznej. Kraków, 1919. T. 12. Cz. 1. S. 146—193.
15. Kodeks dyplomatyczny Małopolski / wyd. F. Piekosiński. Kraków: Nakł. Akad. Umiejętności, 1890. T. 4. XLIX, 634 s.
16. Kodeks dyplomatyczny ziem ruskich Królestwa Polskiego / wyd. M. Wilamowski. Kraków: Polskie Tow. Hist., 2024. T. 1: lata 1350—1460. Cz. 1: dokumenty nr. 1—214. 294 s. (Folia Jagellonica. Fontes 35).
17. Księga przychodów i rozchodów miasta 1404—1414 / wyd. A. Czołowski. Lwów: Nakł. Gminy Król. Stoł. Miasta Lwowa, 1896. V, [1], 183, [1] s. (Pomniki dziejowe Lwowa z archiwum miasta; t. 2).
18. Małczyński K. Urzędnicy grodzcy i ziemscy lwowscy w latach 1352—1783. Lwów: Nakł. Tow. Nauk. we Lwowie, 1938. [4], 239, [1] s.
19. Piekosiński F. Jana Zamoyskiego notaty heraldyczno-sfragistyczne // Studya, rozprawy i materyały z dziedziny historii polskiej i prawa polskiego. Kraków: W druk. L. Anczyca i SP., 1907. T. 7. S. 18—138.
20. Pietruszewicz A. Materiały historyczne // Przegląd Archeologiczny. Lwów, 1882. Zesz. 1. S. 72—73.
21. Prochaska A. Materyały archiwalne wyjęte głównie z metryki litewskiej: od 1348 do 1607 roku. Lwów: Nakł. Jerzego Sewera HR, Dunina Borkowskiego, 1890. VIII, 212 s.
22. Sperka J. Otoczenie Władysława Opolczyka w latach 1370—1401. Studium o elicie władzy w relacjach z monarchą. Katowice: Wydaw. Uniw. Śląskiego, 2006. 477, [1] s.
23. Szyszka J. Formowanie i organizacja dóbr monarszych w ziemi lwowskiej od połowy XIV do początku XVI wieku. Kraków: Tow. Nauk. «Societas Vistulana», 2016. 568 s.
24. Trawka R. Dwa nieznanne średniowieczne dokumenty do dziejów lwowskiego kościoła Św. Ducha // Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. 2017. T. 107. S. 307—324. <https://doi.org/10.31743/abmk.12145>
25. Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV—XVIII wieku. Spisy / oprac.: K. Chłapowski, S. Ciara, L. Kądziała, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska; pod. red. A. Gąsiorowskiego. Kórnik: Biblioteka Kórnicka, 1992. 220 s. (Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII—XVIII wieku; t. 10).
26. Urzędnicy małopolscy XII—XV wieku. Spisy / oprac.: J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P.K. Wojciechowski, B. Wyrozumska; pod. red. A. Gąsiorowskiego. Wrocław [et al.]: Zakł. Narod. im. Ossolińskich. Wydaw. PAN, 1990. 376 s. (Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII—XVIII wieku; t. 4, zesz. 1).
27. Urzędnicy województwa ruskiego XIV—XVIII wieku: (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy / oprac. K. Przyboś. Wrocław [et al.]: Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1987. 415 s. (Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII—XVIII wieku; t. 3, zesz. 1).
28. Wilamowski M. Stanisław (Ostaszko) z Dawidowa (Dawidowski) h. Wilczekosy (Prus II) // Polski Słownik Biograficzny. Warszawa; Kraków, 2003. T. 52/1. S. 23—26.
29. Zbiór dokumentów małopolskich / wyd. S. Kuraś i I. Sułkowska-Kuraś. Wrocław [et al.]: Zakł. Narod. im. Ossolińskich. Wydaw. PAN, 1969. Cz. 4: Dokumenty z lat 1211—1400. XXXI, [1], 332 s.

30. Zbiór dokumentów małopolskich / wyd. I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś. Wrocław [et al.]: Zakł. Narod. im. Ossolińskich. Wydaw. PAN, 1970. Cz. 5: Dokumenty z lat 1401—1440. XXXVI, 450 s.
31. Zbiór dokumentów małopolskich / wyd. I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś. Wrocław [et al.]: Zakł. Narod. im. Ossolińskich. Wydaw. PAN, 1974. Cz. 6: Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1386—1417. XXXVI, 495 s.
32. Zbiór dokumentów małopolskich / wyd. I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś. Wrocław [et al.]: Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1975. Cz. 7: Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1418—1434. XXXI, 438 s.
33. Zbiór dokumentów małopolskich / wyd. I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś. Wrocław [et al.]: Zakł. Narod. im. Ossolińskich. Wydaw. PAN, 1975. Cz. 8: Dokumenty z lat 1435—1450. Uzupełnienie: Dokumenty z lat 1286—1442. XL, 399 s.

Отримано 8 січня 2025 р.

REFERENCES

1. Hramoty XV st. [Charters of the 15th century] / V.M. Rusanivskyi (Comp.). Kyiv, 1965. 163 p. [In Ukrainian].
2. Hrushevskyi M. Materialy do istorii suspilno-politychnykh i ekonomichnykh vidnosyn Zakhidnoi Ukrainy. Serii persha (ch. 1—80) (1361—1530) [Materials on the history of socio-political and economic relations of Western Ukraine. Series One (Pt. 1—80) (1361—1530)]. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka* [Notes of the Shevchenko Scientific Society]. Lviv, 1905. Vol. 63, pp. V+1—46. [In Ukrainian].
3. Kupchynskyi O. Zabuti ta nevidomi staroukrainski hramoty XIV — pershoi polovyny XV st. [Forgotten and unknown old Ukrainian charters of the 14th — first half of the 15th century]. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka* [Notes of the Shevchenko Scientific Society]. Lviv, 1997. Vol. 233, pp. 333—359. [In Ukrainian].
4. Rozov V. Ukrainski hramoty. Tom pershyi: XIV v. i persha pol. XV v. [Ukrainian charters. Volume 1: 14th century and first half of the 15th century]. Kyiv, 1928. [4], 176, 75, IX p. [In Ukrainian and Russian].
5. Smereka B. Nove dzherelo z istorii Pidhoraiskoi volosty [New Source on the History of the Pidhoraian Volost]. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka* [Notes of the Shevchenko Scientific Society]. Lviv, 2021. Vol. 274, pp. 635—643. [In Ukrainian].
6. Fond 7. Inventory 1. Unit 79. Pp. 758—776. Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv.
7. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. Lwów, 1868. Vol. 1. XXVII, 199 p.
8. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. Lwów, 1870. Vol. 2. VII, 285 p.
9. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. Lwów, 1873. Vol. 4. VI, 303 p.
10. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. Lwów, 1878. Vol. 7. VI, 325 p.
11. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. Lwów, 1880. Vol. 10. VI, 542 p.
12. Falinski B. Źródła dziejowe starostwa i parafji Kamionka Strumiłłowa. Kamionka Strumiłłowa, 1928. Vol. 1. 147 p.

13. Gąsiorowski A. Itinerarium króla Władysława Jagiełły: 1386—1434. Wyd. 2. Warszawa, 2015. 172 p.
14. Halecki O. Z Jana Zamoyskiego Inwentarza Archiwum Koronnego: materiały do dziejów Rusi i Litwy w XV wieku. Archiwum Komisji Historycznej. Kraków, 1919. Vol. 12. Pt. 1, pp. 146—193.
15. Kodeks dyplomatyczny Małopolski / F. Piekosiński (Comp.). Kraków, 1890. Vol. 4. XLIX, 634 p.
16. Kodeks dyplomatyczny ziem ruskich Królestwa Polskiego / M. Wilamowski (Comp.). Kraków, 2024. Vol. 1. Pt. 1. 294 p.
17. Księga przychodów i rozchodów miasta 1404—1414 / A. Czołowski (Comp.). Lwów, 1896. V, [1], 183, [1] p.
18. Małczyński K. Urzędnicy grodzcy i ziemscy lwowscy w latach 1352—1783. Lwów, 1938. [4], 239, [1] p.
19. Piekosiński F. Jana Zamoyskiego notaty heraldyczno-sfragistyczne. Studya, rozprawy i materyały z dziedziny historii polskiej i prawa polskiego. Kraków, 1907. Vol. 7, pp. 18—138.
20. Pietruszewicz A. Materiały historyczne. Przegląd Archeologiczny. Lwów, 1882. No. 1, pp. 72—73.
21. Prochaska A. Materyały archiwalne wyjęte głównie z metryki litewskiej: od 1348 do 1607 roku. Lwów, 1890. VIII, 212 p.
22. Sperka J. Otoczenie Władysława Opolczyka w latach 1370—1401. Studium o elicie władzy w relacjach z monarchą. Katowice, 2006. 477, [1] p.
23. Szyszka J. Formowanie i organizacja dóbr monarszych w ziemi lwowskiej od połowy XIV do początku XVI wieku. Kraków, 2016. 568 p.
24. Trawka R. Dwa nieznane średniowieczne dokumenty do dziejów lwowskiego kościoła Św. Ducha. Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. 2017. Vol. 107, pp. 307—324. <https://doi.org/10.31743/abmk.12145>
25. Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV—XVIII wieku. Spisy / K. Chłapowski, S. Ciara, L. Kądziera, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska (Comps.); A. Gąsiorowski (Ed.). Kórnik, 1992. 220 p.
26. Urzędnicy małopolscy XII—XV wieku. Spisy / J. Kurtyka, T. Nowakowski, F. Sikora, A. Sochacka, P.K. Wojciechowski, B. Wyrozumska (Comps.); A. Gąsiorowski (Ed.). Wrocław [et al.], 1990. 376 p.
27. Urzędnicy województwa ruskiego XIV—XVIII wieku: (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy. / K. Przyboś (Comp.). Wrocław [et al.], 1987. 415 p.
28. Wilamowski M. Stanisław (Ostaszko) z Dawidowa (Dawidowski) h. Wilczekosy (Prus II). Polski Słownik Biograficzny. Warszawa; Kraków, 2003. Vol. 52/1. Pp. 23—26.
29. Zbiór dokumentów małopolskich / S. Kuraś and I. Sułkowska-Kuraś (Comps.). Wrocław [et al.], 1969. Pt. 4. XXXI, [1], 332 p.
30. Zbiór dokumentów małopolskich / I. Sułkowska-Kuraś and S. Kuraś (Comps.). Wrocław [et al.], 1970. Pt. 5. XXXVI, 450 p.
31. Zbiór dokumentów małopolskich / I. Sułkowska-Kuraś and S. Kuraś (Comps.). Wrocław [et al.], 1974. Pt. 6. XXXVI, 495 p.
32. Zbiór dokumentów małopolskich / I. Sułkowska-Kuraś and S. Kuraś (Comps.). Wrocław [et al.], 1975. Pt. 7. XXXI, 438 p.
33. Zbiór dokumentów małopolskich / I. Sułkowska-Kuraś and S. Kuraś (Comps.). Wrocław [et al.], 1975. Pt. 8. XL, 399 p.

Received on January 8, 2025

Tymur Horbach

V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-2769-5768

E-mail: tymur.horbach@gmail.com

UNPUBLISHED DOCUMENT OF JAN OF TARNÓW OF 1397
ON DEMARCATION OF ROYAL AND NOBLE ESTATES
IN INTERFLUVE OF KAMYANKA AND BUH RIVERS

Purpose of the study. To introduce into scientific circulation a previously unpublished document of 1397 on the demarcation of royal and noble estates located in the Lviv Volost in the interfluvium of the Kamyanka and Buh Rivers. To consider the process of border litigation, to establish its participants and to determine the locations subject to demarcation. **Methodology.** Methods for studying diplomatic sources were applied, namely: paleographic, textological, descriptive, chronological. A biographical method was used to identify the circle of persons outlined in the source. An attempt to localize toponyms was made using the historical and geographical research methods. **Scientific novelty.** A new document on the history of land relations in Rus at the end of the 14th century has been published, describing the procedure for demarcation of royal and noble estates. The source provides the earliest mentions of the city of Kamyanka and the village of Batiatychi, and also contains information about the origins of the village of Derniv. **Conclusions.** In 1397, in the village of Batiatychi, Jan of Tarnów, the starosta (governor) of Rus land, issued a document on the settlement of the territorial dispute between Stanisław of Pechykhvostyi and the royal village of Batiatychi, demarcating the possessions of Ostashko of Davydiv and Mikołaj Kinsky. The publication of the document lays the groundwork for further research into the history of late medieval society of the Rus land allowing us to trace the outlines of the structure of noble land ownership, the causes of border conflicts and ways of resolving them, and the involvement of underprivileged social strata in legal proceedings. The mentions of toponymic objects and spatial landmarks contained in the document significantly enrich our knowledge of the historical geography of the north-eastern part of the Lviv Volost at the turn of the 14th century.

Key words: Jan of Tarnów, document, border proceedings, Batiatychi, Pechykhvostyi, Kamyanka, nobility, land ownership.